

Laser / lézer

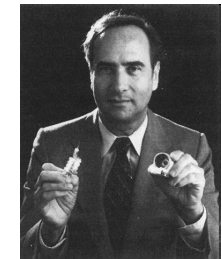
light **a**mplification by **s**timulated **e**mission of **r**adiation

Fényerősítés a sugárzás indukált emissziója révén

Egy kis történelem

1917 - **Albert Einstein**: az indukált emisszió elméleti predikciója

1954 - **N.G. Basow, A.M. Prochorow, C. Townes**: ammonia maser

1960 - **Theodore Maiman**: az első lézer
(rubin lézer)

Egy kis történelem

Alexander Prokhorov

Charles H. Townes

Nicolay Basov

Fizikai Nobel-díj 1964

Lézerek és mézerek fejlesztése területén végzett úttörő munkásságukért

Gabor Denes

Fizikai Nobel-díj 1971
A holográfia kidolgozásáért

Egy kis történelem

William D. Phillips

Steven Chu

Claude Cohen-Tannoudji

Fizikai Nobel-díj 1997
az atomok lézeres hűtésére és
befogására kifejlesztett
módszerért

Zhores Ivanovich Alferov

Herbert Kroemer

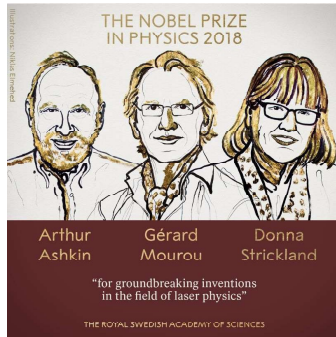
Fizikai Nobel-díj 2000
A félvezető lézerdiódákért

Nobel díj 2018

A díjat a mai lézertechnika kifejlesztését megalapozó fizikai alapkutatásokért osztották ki.

Ashkin,

az optikai csipeszek létrehozásáért, illetve azok biológiai rendszerekben történő alkalmazásáért kapta meg az elismerést. Az optikai csipesz különlegessége, hogy lézerujjaival képes megragadni az apró részecskéket, például az atomokat.

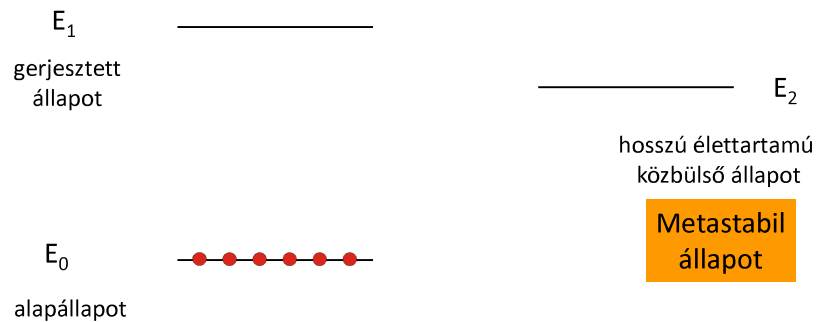

Mourou-nak és Stricklandnek ezzel szemben a nagy intenzitású, ultra-rövid optikai impulzusok előállításáért ítelték oda a díjat. Az efféle lézereket nemcsak az iparban, de a gyógyászatban is fel tudják használni, segítségükkel ugyanis precízen lehet bevégeket ejteni és lyukakat fúrni a különböző anyagokon.

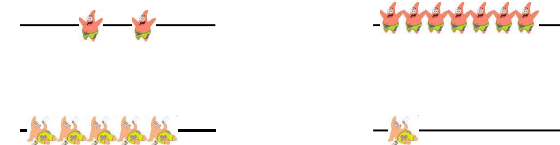
A lézerfény előállításának

feltételei és lépései

Speciális elektron energia állapotok

Elektronállapotok betöltöttsége

Termikus egyensúly

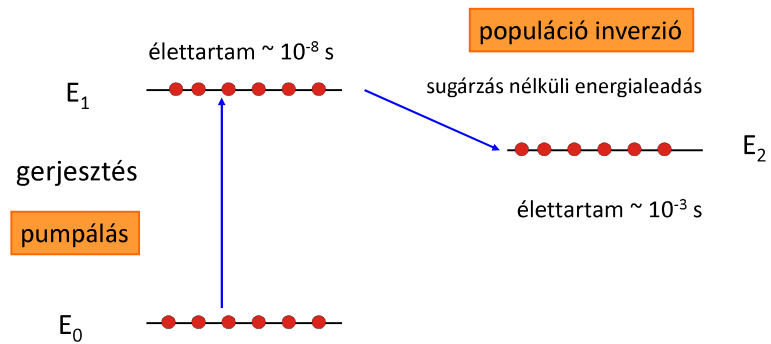
Boltzmann eloszlás szerint:

$$n = n_0 e^{-\frac{\Delta E}{kT}}$$

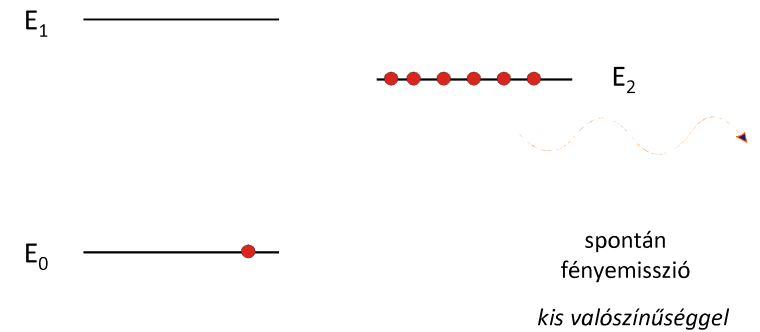
Populáció inverzió

“fordított” betöltöttség

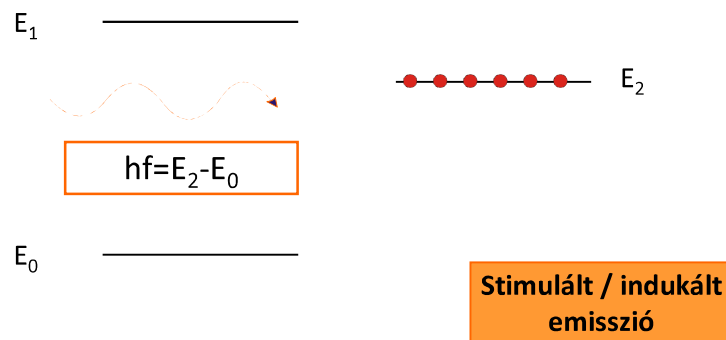
A lézerfény keletkezésének lépései

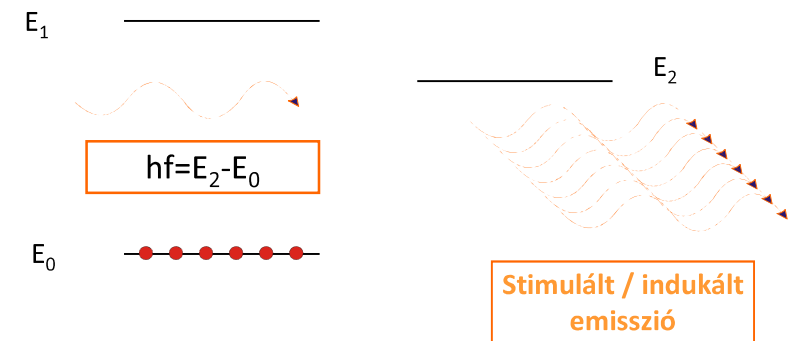
Spontán emisszió

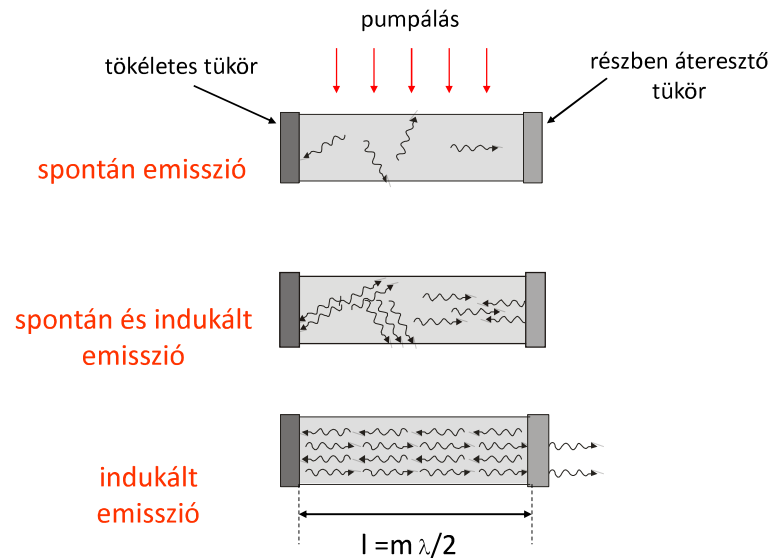
A metastabil nívón lévő elektronok relaxációjának stimulálása

A metastabil nívón lévő elektronok relaxációjának stimulálása

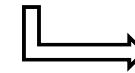
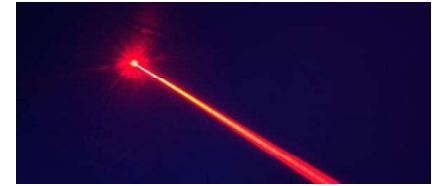

Lézercső – optikai rezonátor

Az indukáló és az indukált emisszió révén keletkezett fotonoknak azonos az:

- energiája
- fázisa
- rezgési síkja
- terjedési iránya.

Ezért az indukált emisszióval keletkezett fény:

- Monokromatikus
- koherens
- poláros
- jól fókuszálható

Az indukált emisszióval keletkezett fény

monokromatikus – keskeny spektrális sáv szélesség

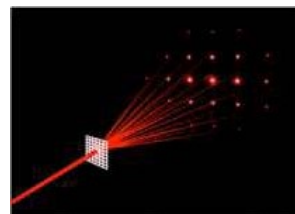
koherens – interferenciaképes

időbeli koherencia

térbeli koherencia

jól fókuszálható

poláros

A lézerek típusai

Anyaguk szerint:

Működésük szerint:

Teljesítményük szerint:

szilárd

impulzus

nagy teljesítményű

gáz

folyamatos

kis teljesítményű

festék

félvezető

Rövid impulzusidő lehetséges – ps , fs

Nagy teljesítmény érhető el – kW - GW

Nagy teljesítménysűrűség lehetséges

A lézerek típusai

Anyaguk szerint:

szilárdtest ~: fémionnal szennyezett kristályok

pl. Nd – Yag*, rubin, Ti-zafir

gáz~

pl. helium – neon, széndioxid, argon/kripton

festék~: szerves festékek híg oldata

pl. rodamin, kumarin

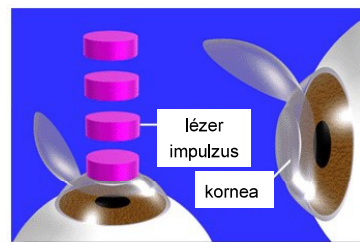
félvezető~: p és n-típusú félvezetők kombinációjából

* ittrium-aluminium-gránát

Excimer lézer – *excited dimer*

Alapállapotban monomerek, gerjesztett állapotban stabilis komplexek vagy dimerek

Pl. nemesgázok vagy
nemesgáz és halogén keverékek

Ar ₂	126 nm
Kr ₂	146 nm
F ₂	157 nm
Xe ₂ *	172 & 175 nm
ArF	193 nm
KrF	248 nm
XeBr	282 nm
XeCl	308 nm
XeF	351 nm
CaF ₂	193 nm
KrCl	222 nm
Cl ₂	259 nm

A lézerek típusai

Teljesítményük szerint:

5 mW – CD-ROM drive

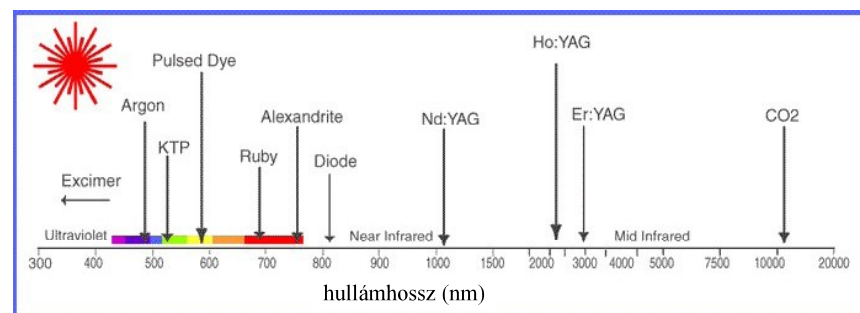
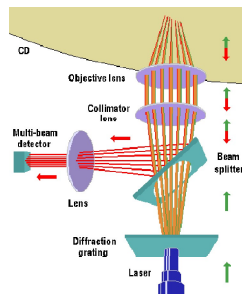
5 - 10 mW – DVD lejátszó

100 mW – CD-író

250 mW – DVD-író

1-20 W – mikro-megmunkálásban használt szilárdtest lézerek

30-100 W – tipikus sebészeti lézerek

<https://www.youtube.com/watch?v=j0T8Fd9iQqs>

A lézerek alkalmazása

A kiválasztás szempontjai:

hullámhossz
teljesítmény
üzemmód

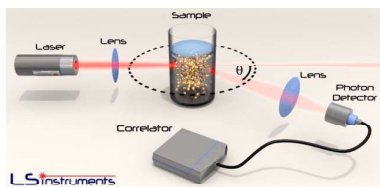
Felhasználási területek

orvos gyakorlat – sebészet, szemsebészet, bőrgyógyászat,
kozmetika, fogászat, biostimuláció, reumatológia
fotodinamikus terápia

technika, ipar

jelátvitel, kommunikáció

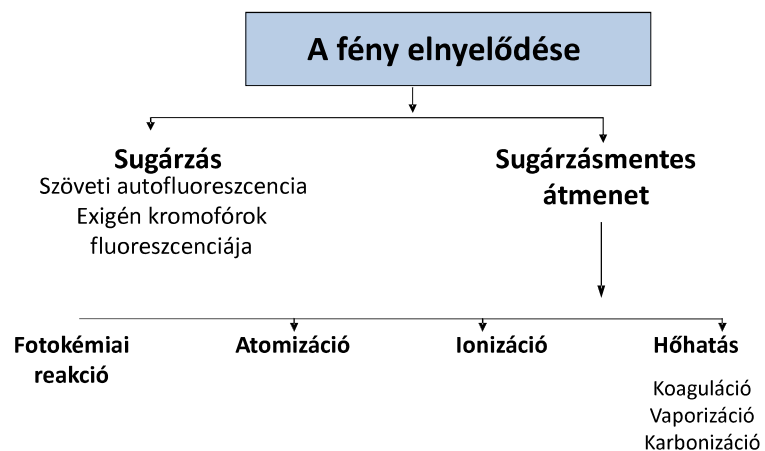
kutatás, szerkezetvizsgálat

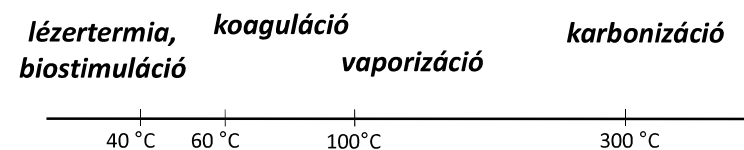
Leggyakoribb lézerek az orvosi gyakorlatban

Típus	λ nm	folytonos	impulzus	alkalmazás
Széndioxid	10 600	20–100 W	10^9 W	sebészet
Nd:Yag	1064	50 W	10^8 W	sebészet
Argon	488- 514	10 W	10^2 W	szemészet pumpálás

Fény által indukált folyamatok a szövetekben

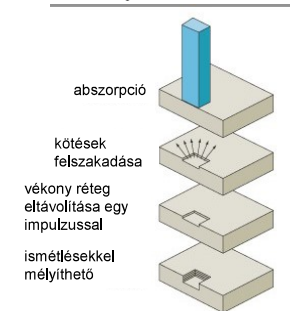

Termikus hatások

Fotoabláció (eltávolítás) – atomizáció/vaporizáció

- UV lézer impulzus (10 MW/cm^2 - 10 GW/cm^2)
- Excimer lézerek (193 nm-351 nm), 10-20 ns impulzus
- Refraktív kornea sebészet, szövet "contouring" (sculpting)

Fotodisrupció

Lágy szövetekben v. testfolyadékokban nagy intenzitású, ns-os impulzusok hatására

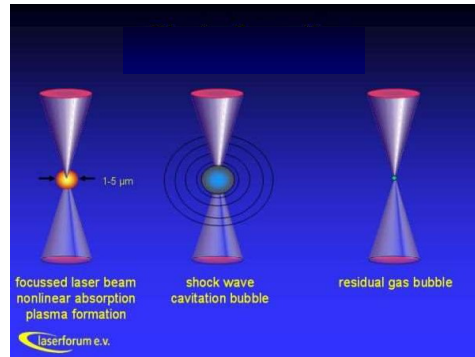

Lökéshullám roncolja a szöveteket

Kavitáció

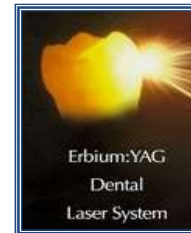
Vízgőz és CO₂ tölti ki az üreget

A lökéshullám következtében ez szétáramlik a környező szövetekbe

caries eltávolítása

Er:YAG lézer
2940 nm

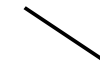
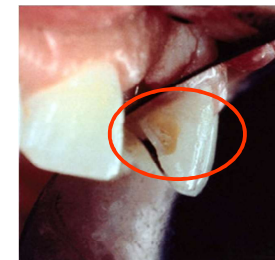
Maximális elnyelődés a vízben és a hidroxiapatitban

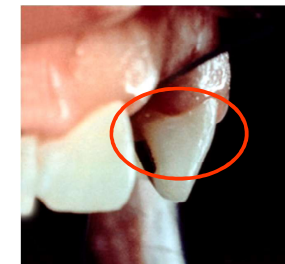
Vaporizáció és mechanikai hullám

caries eltávolítása
kemény szövetek módosítása
lágy szövetek módosítása

caries eltávolítása

Argon lézer

fogfehérítés

<https://www.youtube.com/watch?v=NW6XI5JvGsE>

Nd: YAP* lézer

frenectomia

gingivectomia

*YAIO₃:Nd

Er:YAG lézer

2940 nm

vagy

CO₂ lézer

10600 nm

„resurfacing” – ablációs technika

az epidermisz megújítására

Ráncok,
sérülések,
aknék stb.
kezelésére

Nd:YAG lézer

1064 nm

Felszíni erek fotokoaguláción alapuló
korrekciója

Vénák fotokoaguláción alapuló korrekciója

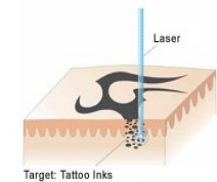

Esztétikai megoldások

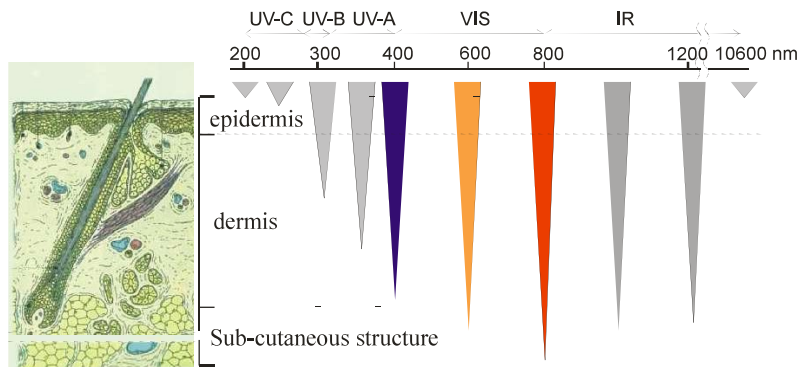

before

after

Fény behatolási mélysége a bőrbe

A fény intenzitás gyengülése elnyelődés, fénytörés és visszaverődéssel egyaránt megvalósul.

Az, hogy a fény milyen mélyen képes behatolni a szövetbe,
hullámhossz függő!!!

A hét kérdése

Hogyan lehet kiváltani az indukált emissziót?

Kapcsolódó fejezetek:

Damjanovich, Fidy, Szöllősi: Orvosi Biofizika

II. 2.2

2.2.5

2.2.7

2.2.8

IX. 1.1

IX. 1.2 <https://www.youtube.com/watch?v=ztKT9tOryAw>

<https://www.youtube.com/watch?v=KXkqIr7YFU4>

<https://www.youtube.com/watch?v=j0T8Fd9iQqs>

<https://www.youtube.com/watch?v=4SCzwOdg4mc>

<https://www.youtube.com/watch?v=NW6XI5JvGsE>